

CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad y Cyfarfod:	21 Mehefin 2023
Teitl:	Adroddiad Archwilio Mewnol – Atal Twyll 2022/23
Pwrpas yr adroddiad:	Darparu crynodeb i'r Aelodau'r o'r gwaith atal twyll mae archwilio mewnol wedi ei ymgymryd yn 2022/23

Mae Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol yn darparu crynodeb o'r gweithgarwch archwilio mewnol yn ystod y flwyddyn hyd 31 Mawrth, ac mae'n ymgorffori barn yr adain archwilio.

Yn y gorffennol, roedd yr Adroddiad Blynyddol yn cynnwys rhan ar Dwyll, i roi fraslun o'r gwaith roedd y gwasanaeth wedi ymgymryd ar y testun. Newidiwyd hwn bellach gan Adroddiad ar wahân ar gyfer Atal Twyll sy'n cefnogi'r Adroddiad Blynyddol ar ddiwedd y flwyddyn.

Argymhelliad:	CYMERADWYO'R Adroddiad
Rhesymau dros y penderfyniad:	Bod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio'n fodlon bod yr Adain Archwilio Mewnol wedi gwneud gwaith digonol a phriodol yn y testun yma i gefnogi'r Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol ar ddiwedd y flwyddyn
Atodiadau:	Adroddiad Archwilio Mewnol – Atal Twyll 2022/23
Pennaeth y Gwasanaeth:	Elin Prysor Swyddog Arweiniol Corfforaethol Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu / Swyddog Monitro
Swyddog Adrodd:	Alex Jenkins Rheolwr Corfforaethol - Archwilio Mewnol
Dyddiad:	24 Mai 2023

**GWASANAETHAU CYFREITHIOL A
LLYWODRAETHU**

LEGAL & GOVERNANCE SERVICES

GWASANAETH ARCHWILIO MEWNOL

INTERNAL AUDIT SERVICE

**ADRODDIAD ARCHWILIO 2022/23 – ATAL TWYLL
AUDIT REPORT 2022/23 – COUNTER FRAUD**

Paratowyd yr Adroddiad gan: Alex Jenkins, Rheolwr Corfforaethol –
Archwilio Mewnol

Dyddiad cyhoeddi: 24 Mai 2023

Cyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio: 21 Mehefin 2022

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

ADRODDIAD ARCHWILIO 2022/23 – ATAL TWYLL

AUDIT REPORT 2022/23 – COUNTER FRAUD

1. Cyflwyniad

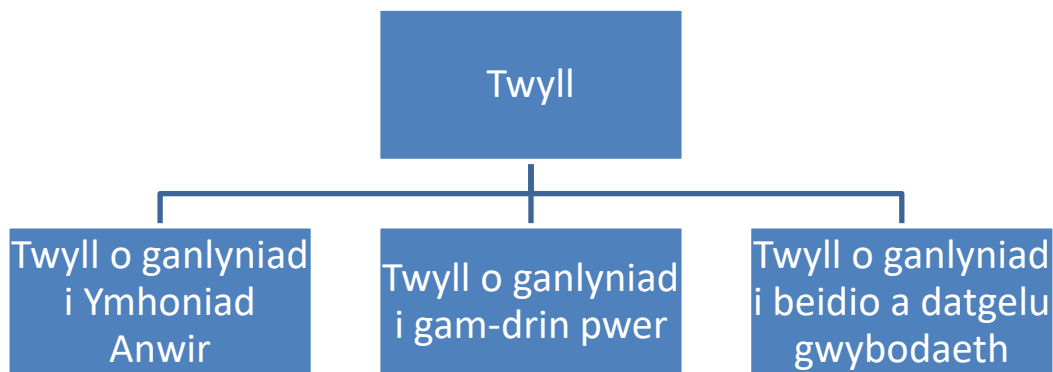
- 1.1 Mae'r adroddiad yma'n cyflwyno'r Gwaith a wnaed gan Archwilio Mewnol yn ystod 2022 – 23 er mwyn lleihau risg twyll, llygredd a llwgrwobrwyo o fewn ac yn erbyn Cyngor Sir Ceredigion.
- 1.2 Bydd unrhyw dwyll yn fygythiad i'r Cyngor felly mae cryn ymrwymiad i sicrhau bod strategaeth effeithiol mewn bodolaeth i atal, ddatgelu, a chlustnodi twyll, llygredd a llwgrwobrwyo ac unrhyw gamymddygiad arall fydd yn cynnwys gwyngalchu arian.
- 1.3 Mae gan y Cyngor Strategaeth ar Atal Twyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo (i gynnwys Gwrthwyngalchu Arian). Mae nifer o bolisiau a gweithdrefnau'n cefnogi'r Strategaeth megis Codau Ymddygiad, Polisi Chwythu Chwiban ayb er mwyn cydnabod ymrwymiad y Cyngor o ran mynd i'r afael â thwyll a lleihau unrhyw botensial risg neu ddifrod yn sgil twyll

2. Pam fod mynd i'r afael â Thwyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo yn bwysig?

- 2.1 Yn ôl y Fenter Twyll Genedlaethol (Rhagfyr 2022)¹, ystyrir bod Twyll yn 40% o'r holl droseddau a gyflawnir ar draws y Deyrnas Unedig ac y mae twyll yn rhywbeth y bu gwasanaethau cyhoeddus yn ymdrin ag ef ers cryn amser. Mae Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus CIPFA yn ddiffinio Twyll yn eu Rhestr Termau fel:

“Unrhyw weithred anghyfreithlon â nodweddion o dwyll, cuddiad neu ymyrraeth ag ymddiriedaeth. Nid yw'r gweithredoedd yma'n ddibynnol ar fygythiad o drais neu orfodaeth corfforol. Cyflawnir twyll gan bartïon a sefydliadau er mwyn derbyn arian, eiddo neu wasanaethau; er mwyn osgoi taliadau neu gollu gwasanaethau; neu er mwyn sicrhau mantais personol eu fantais mewn busnes”.

- 2.2 Mae Deddf Twyll 2006 yn nodi tair ffordd y gall twyll gael ei wneud:

¹ National Fraud Initiative Report December 2022

- 2.3 Mae'n gyfrifoldeb ar y Cyngor i ddiogelu arian ddylai gael ei ddefnyddio er budd y cyhoedd. Bydd Twyll yn medru effeithio ar air da y Cyngor gan fynd ag arian o wasanaethau cyhoeddus allweddol, a bydd yn ei dro yn effeithio ar ymddiriedaeth y cyhoedd, cynaladwyedd ariannol ac effeithlonrwydd o fewn y sefydliad.
- 2.4 Nodau ac amcanion y Cyngor yn ei Strategaeth Gwrth-dwyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo yw atal, darganfod ac archwilio achosion o dwyll a llygredd.
- 2.5 Nodir y dulliau ar gyfer adrodd unrhyw dwyll, twyll posib, lladrad, anghysondebau, defnydd amhriodol neu gamddefnydd o eiddo neu adnoddau'r Cyngor yn Strategaeth Atal Twyll y Cyngor.
- 2.6 Gall mesurau atal twyll effeithiol y Cyngor ailadeiladu ymddiriedolaeth y cyhoedd a sicrhau y defnyddir arian cyhoeddus er budd y cyhoedd.
- 2.7 Mae'n gyfrifoldeb ar holl reolwyr i sicrhau bod trefniadau a rheolau da mewn lle er mwyn atal a darganfod twyll a llygredd. Fel arfer mae achosion o dwyll yn codi os ydy mesurau rheoli'r system, prosesau risg a/neu lywodraethu'n wan, neu'n bodoli ond na chedwir atynt.

3. Rôl Archwilio Mewnol wrth Atal Twyll

- 3.1 Yn dilyn trosglwyddo Archwilwyr Twyll o Lywodraeth Leol i'r Adran Gwaith a Phensiynau, nid oes mwyach gan Gyngor Sir Ceredigion na nifer o Awdurdodau Lleol eraill yng Nghymru adnodd benodol ar draws y sir i fynd yn mynd i'r afael ag atal twyll. Yn hytrach mae Archwilio Mewnol bellach wedi eu dynodi â'r rôl atal twyll yn y Cyngor.
- 3.2 Mae'r Rheolwr Corfforaethol - Archwilio Mewnol (RhCAM) a'r Uwch Archwilydd yn Dechnegwyr Atal Twyll Achrededig (ACFTech) ac mae'r Rheolwr Archwilio (AM) yn meddu ar Dystysgrif CIPFA mewn Arferion Ymchwiliol (CCIP). Bydd y Cyngor o dro i dro hefyd yn hyfforddi grŵp o archwilwyr mewnol ar draws yr holl wasanaethau; ac y mae rhai staff gorfodi wedi derbyn hyfforddiant PACE.
- 3.3 Mae gan Gynllun Archwilio Blynyddol Archwilio Mewnol adran ar "Atal Twyll" ac y mae gan y gwasanaeth yr hawl i gael mynediad i:
 - Fynd ar unrhyw eiddo neu dir y Cyngor ar unrhyw amser rhesymol,
 - Holl asedau, cofnodion, dogfennau, gohebiaeth a systemau rheoli sy'n ymwneud ag unrhyw drafodion ariannol neu drafodion eraill y Cyngor,
 - Ofyn neu dderbyn gwybodaeth ac esboniadau angenrheidiol parthed unrhyw fater sydd i'w hystyried / archwilio,
 - Gofyn i unrhyw weithiwr o'r Cyngor roi cyfrif am unrhyw arian parod, deunyddiau neu unrhyw eiddo arall y Cyngor sydd o dan ei reolaeth, a
 - Chofnodion sydd ym meddiant trydydd parti megis contractwyr neu asiantaethau partneriaeth yn unol ag amodau'r contract perthnasol.

Mae hyn yn ffurfio rhan o Reoliadau Ariannol y Cyngor a'r Gweithdrefnau Ariannol Cysylltiedig sy'n rhan o Gyfansoddiad y Cyngor.

- 3.4 Bydd y RhCAM yn cyfarfod â'r Prif Swyddog Cyllid (Adran 151) yn rheolaidd yn ogystal â'r Swyddog Monitro er mwyn trafod achosion o dwyll.

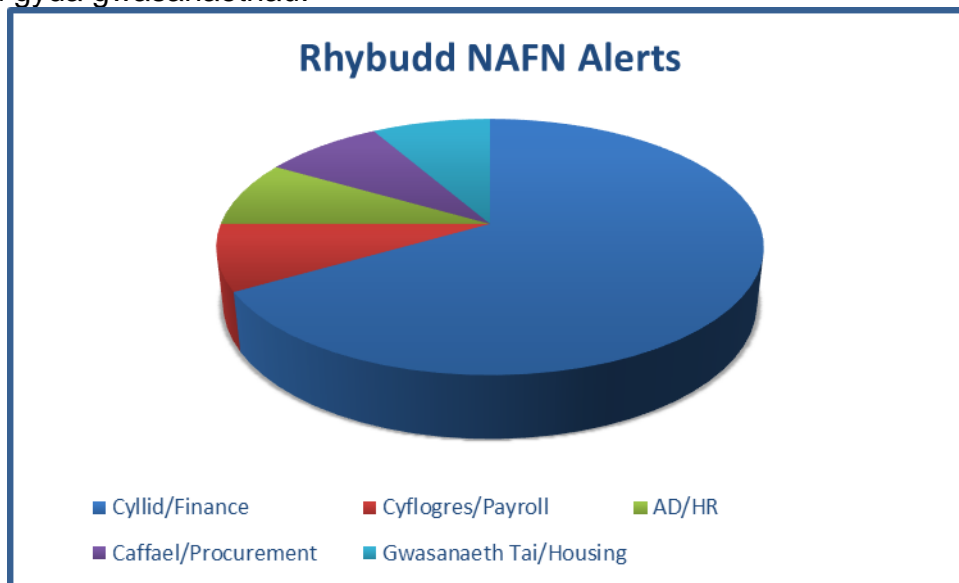
- 3.5 Hefyd bydd y RhCAM yn cysylltu â phenaethiaid archwilio ar draws holl awdurdodau lleol Cymru, sy'n cyfarfod yn chwarterol, a byddant hefyd yn dosbarthu unrhyw ohebiaeth i aelodau yn nodi unrhyw ymdrechion / digwyddiadau twyll maent yn ymwybodol ohonynt. Mae Penaethiaid Archwilio Gogledd Cymru hefyd yn cyfarfod ac yn rhannu'r un wybodaeth.
- 3.6 Mae Penaethiaid Archwilio Gogledd Cymru wedi sefydlu is-grŵp i rannu a hyrwyddo arfer dda o ran atal twyll. Bydd y grŵp yma'n cyfarfod bob chwarter ac y mae'r Rheolwr Archwilio'n cynrychioli Tîm Archwilio Mewnol Ceredigion. Bydd y grŵp yn gweithio gyda'i gilydd er mwyn datblygu gwaelodlin ar gyfer trefniadau atal twyll ar draws saith awdurdod lleol yn y gogledd a chanolbarth Cymru.
- 3.7 Pan gaiff achosion o dwyll neu weithgaredd anghyfreithlon arall eu canfod a'u hymchwilio, gall hefyd fod angen i Archwilio Mewnol gynnal archwiliad ar wahân i fynd i'r afael â'r gwendidau a ganfuwyd a rhoi camau ar waith i gryfhau'r mesurau rheoli. Mae'r camau unioni sy'n ofynnol yn dilyn archwiliadau o'r fath wedi eu nodi yn yr Adroddiadau Cynnydd Chwarterol a gyflwynir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (PLIA). Bydd Archwilio Mewnol yn cynnal archwiliadau dilynol lle y bo'n briodol.
- 3.8 Fodd bynnag, rhaid pwysleisio na all sicrwydd o ran twyll fyth fod yn absoliwt.

4. Gwaith Atal Twyll a wneir gan Archwilio Mewnol

- 4.1 Bydd Archwilio Mewnol yn derbyn sicrwydd oddi wrth wasanaethau penodol fod systemau mewn lle i ddarganfod ac atal llygredd e.e:
- Y Cyngor oedd un o'r rhai cyntaf i fabwysiadu safon e-byst diogel y Llywodraeth er mwyn cynorthwyo wrth leihau risg cyfeiriadau e-byst yn cael eu defnyddio drwy dwyll,
 - Mae'r system daliadau'n cynnwys rhaglen feddalwedd fewnol sy'n medru darganfod taliadau dyblyg,
 - Gofynnir am ddatganiadau penodol ar gyfer Gostyngiad Person Sengl o ran Treth y Cyngor a chânt eu hadolygu'n flynyddol,
 - Gweithdrefnau Darganfod Twyll Mandad mewn lle, a
 - Chanoli'r adain daliadau er mwyn lleihau anghysondebau o ran archebion ac anfonebau.
- 4.2 Mae'r Cyngor yn cymryd camau gweithredol i fod yn rhan o 'Fenter Twyll Genedlaethol' (NFI) Archwilio Cymru, sy'n ymarfer paru data cenedlaethol sy'n mynd i'r afael ag ystod eang o risgiau twyll a wynebir gan y sector cyhoeddus. Caiff y gwaith yma ei gydlyn yn y Cyngor gan y Rheolwr Archwilio.
- 4.3 Ymhellach i waith profi'r NFI y mae ymarferion dadansoddi data pellach sy'n cydweddu â hyn lle y bo'n bosib. Mae Archwilio Mewnol yn defnyddio meddalwedd ActiveData i ddadansoddi data sy'n gweithio law yn llaw ag *Excel*. Bydd y meddalwedd yma'n medru perfformio tasgau archwilio perthnasol drwy ddefnyddio technegau paru data, samplo ac elfennau eraill i ddarganfod anghysondebau.
- 4.4 Bu i Archwilio Mewnol ymgymryd ag ymarfer paru ActiveData yn 2022/23 ar gefnogaeth Covid-19 yn erbyn Cyflogres Cyngor Sir Ceredigion. Bwriedir ymgymryd ag ymarfer Atal Twyll ActiveData ychwanegol yn 2023/24 fel y nodwyd yng Nghynllun a Strategaeth Archwilio Mewnol a gymeradwywyd gan y PLIA a gynhaliwyd ar 9 Mawrth 2023.

- 4.5 Mae'n bosib y gall dylanwadau allanol all gael effaith ar wasanaethau'r Cyngor hefyd achosi archwiliad arbennig e.e. mae nifer o ymdrechion twyll yn erbyn awdurdodau lleol sy'n ceisio newid manylion cyfrif banc cyflenwr (twyll mandad). Bydd Archwilio Mewnol yn derbyn hysbysiadau oddi wrth CIPFA, NAFN (Rhwydwaith Atal Twyll Cenedlaethol) a chyrrff allanol eraill all hysbysu'r Cyngor o unrhyw dwyll corfforaethol / cenedlaethol cyffredin
- 4.6 Bydd hyn yn sicrhau bod unrhyw faterion penodol yn cael eu dwyn at sylw AM yn fuan a gellir ymateb iddo drwy atgyfnerthu systemau rheoli priodol ymlaen llaw.
- 4.7 Mae'n ofynnol yn ôl Archwilio Cymru i bob awdurdod adrodd manylion pob twyll i'r Archwilwyr Allanol a Chadeirydd PLIA.
- 4.8 O ganlyniad i'r argyfwng costau cyfredol mae taliadau cefnogaeth yn parhau i gael eu cyflwyno gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru. Bydd Archwilio Mewnol yn cefnogi'r Tîm Cyllid â mesurau Atal Twyll drwy gynnal gwiriadau dyblyg ar gyfeirnodau, enwau, cyfeiriadau, manylion banc a chyfeiriadau e-byst.
- 4.9 Bydd y RhCAM yn derbyn Rhybuddion rheolaidd oddi wrth NAFN a lle y bo'n berthnasol yn rhoi cyfarwyddyd lle y bo'n berthnasol i gynnal ymchwiliadau pellach gan y Tîm Archwilio Mewnol a/ neu rannu'r rhybudd gyda'r gwasanaethau perthnasol er mwyn codi ymwybyddiaeth neu gynnal ymchwiliad.

Mae'r siart isod yn nodi faint o Rybuddion NAFN y bu i Archwilio Mewnol ei rannu gyda gwasanaethau:

- 4.10 Bu i wasanaeth TGCh y Cyngor drefnu 'ymarfer 2 awr mewn bocs' gyda *Cybershare* ym mis Ionawr 2022, sef darparwr hyfforddiant diogelwch seiber, er mwyn darparu hyfforddiant i staff ar ymwybyddiaeth ymosodiadau Seiber.

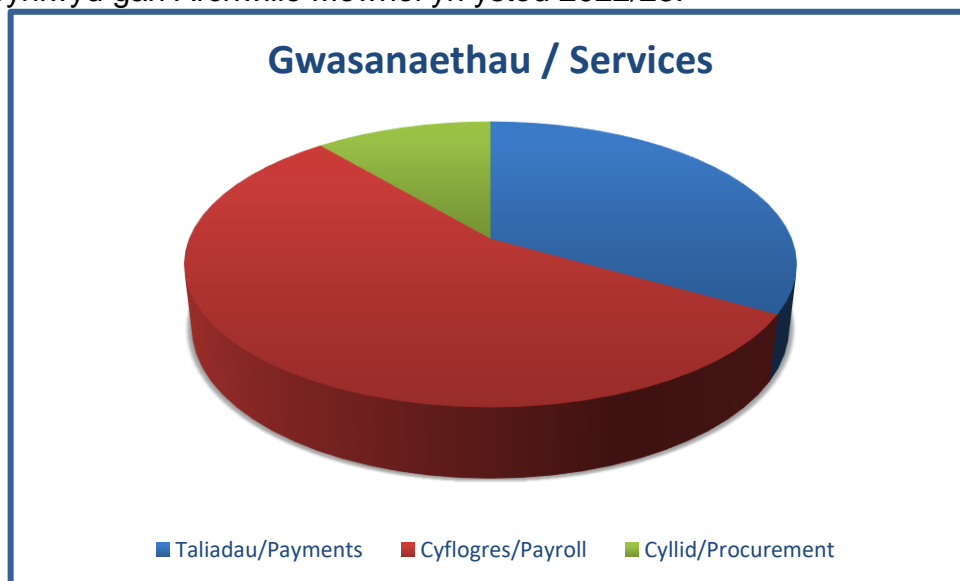
5. Menter Twyll Genedlaethol

- 5.1 Mae Menter Twyll Genedlaethol yn ymarfer paru data sy'n cynorthwyo wrth ddatgelu ac atal twyll. Gweithredir hyn yng Nghymru gan yr Archwilydd Cyffredinol yn unol â'i bwerau paru data statudol a nodir yn Neddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

- 5.2 Mae'r Fenter Twyll Genedlaethol ynparu data ar draws sefydliadau a systemau i helpu cyrff cyhoeddus i nodi twyll a gordaliadau ar lefel genedlaethol. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn cydweithio gyda Swyddfa'r Cabinet, *Audit Scotland* a Swyddfa Archwilio Gogledd Iwerddon er mwyn sicrhau bod y Fenter Twyll Genedlaethol yn weithredol dros Brydain yn gyfan gwbl. Ers i'r Fenter Twyll Genedlaethol ddechrau yn 1996, mae ymarferion y Fenter wedi arwain at ganfod ac atal gwerth dros £49.4 miliwn o dwyll a gordaliadau yng Nghymru, a £2.4 biliwn ar draws y DU.
- 5.3 Mae'r Fenter Twyll Genedlaethol yn datblygu'n gyson er mwyn parhau i fod yn arf effeithiol ar gyfer canfod ac atal twyll a chamgymeriadau ar draws y Deyrnas Unedig. Mae'n cydnabod bod twyllwyr bob amser yn chwilio am feysydd newydd i gamfanteisio arnynt a gwneud arian ar draul pobl eraill. Mae'r Fenter Twyll Genedlaethol yn ceisio gwrthsefyll y bygythiad hwn drwy weithio'n gyson gyda'r gymuned atal twyll i ddyfeisio ffyrdd newydd o ddefnyddio data i ganfod twyll ar draws y sector cyhoeddus – ar gyfer problemau twyll sy'n bodoli eisoes a thwyll newydd.
- 5.4 Mae prif ymarfer y Fenter Twyll Genedlaethol yn digwydd bob dwy flynedd ar draws setiau data lluosog, gan gynnwys Bathodynau Glas, Tocynnau Teithio Rhatach, Cynllun Gostyngiad Treth Gyngor, Rhestrau Aros am Dai, Trwyddedau, Cyflogres, Caffael, a Chredydwy'r Masnach. Mae paru rhwng data Treth Gyngor â'r Gofrestr Etholiadol yn digwydd bob blwyddyn.
- 5.5 Mae staff yng Ngheredigion wedi llwytho data ac yn ymgymryd â gwaith ar adroddiadau 2022-23. Gall y paru data hwn olygu bod modd canfod hawliadau a thaliadau twyllodrus ar draws amryw o wasanaethau'r Cyngor, ac mae'n fuddiol o ran lleihau'r perygl o dwyll o fewn yr Awdurdod.

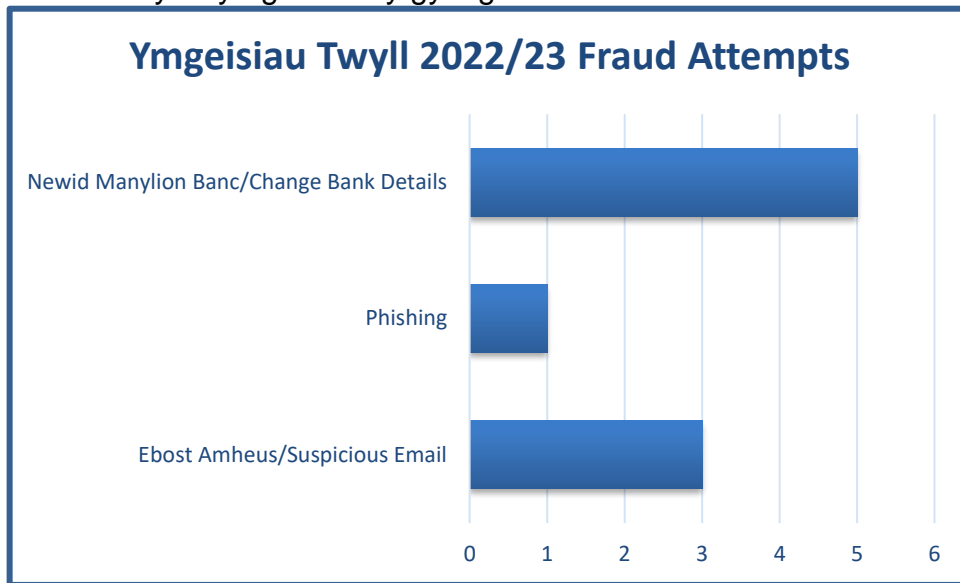
6. Ymgais Twyll 2022/23

- 6.1 Bydd gwasanaethau'n rheolaidd yn adrodd achosion ymgais o dwyll i Archwilio Mewnol a TG (lle y bo'n briodol e.e. e-byst gwe-rwydo neu amheus, twyll seiber ayb). Mae'r siart canlynol yn nodi faint o adroddiadau fesul gwasanaeth a dderbyniwyd gan Archwilio Mewnol yn ystod 2022/23:

- 6.2 Canfuwyd pump achos o fandad gyflogres gan staff y gyflogres yn ystod y

flwyddyn. Adroddwyd y ddau yma i Archwilio Mewnol. Roedd un achos o e-bost gwe-rwydo a dderbyniwyd gan dîm y Gyflogres a 3 achos pellach o e-byst amheus a dderbyniwyd gan dîm y gyflogres a chaffael.

7. Risg Twyll sy'n bodoli eisoes a Twyll newydd

- 7.1 Ers pandemig Covid-19, gorfodwyd i fwyafrif o wasanaethau'r Cyngor weithio ar-lein, ac roedd hyn yn wir hefyd am droseddwr. Wrth i'r Cyngor ddatblygu dulliau newydd o weithio, a'r posibilrwydd o reoli mewnol mwy gwan mae mwy o risg am 'fygythiad mewnol' o dwyll yn ogystal â bygythiadau allanol.
- 7.2 Yn ôl Adroddiad Cenedlaethol 2020 CIPFA y prif feysydd o dwyll (yn ôl nifer) mewn Awdurdodau Llywodraeth Leol yw Treth y Cyngor, Parcio i'r Anabl (Bathodynau Glas), Twyll Tai a Thenantiaid a Threthi Busnes. Mathau eraill o dwyll a welir yn aml mewn Awdurdodau Llywodraeth Leol yw Gofal Cymdeithasol i Oedolion, Yswiriant, Caffael, Cyflogres ac Adnoddau Dynol a thwyll mandad neu grant.
- 7.3 Yn sgil yr argyfwng costau byw a chyfraddau chwyddiant uchel mae risgiau critigol eraill i fusnes wedi cynyddu o ran cyfleoedd twyll megis cadw staff a bygythiadau seiber. Bydd twyllwyr yn achub mantais o'r sefyllfa drwy ddefnyddio offer sy'n fwy fwy soffistigedig i droseddu.

8. Casgliad

- 8.1 Bydd Archwilio Mewnol yn parhau i edrych am fesurau atal twyll wrth ymgymryd ag archwiliadau a chynghori rheolwyr ac adrannau am ddulliau o gryfhau'r camau rheoli yma lle y bo hynny'n briodol.
- 8.2 Bydd y RhCAM yn parhau i drafod twyll a rheoliadau mewnol gyda'r Prif Swyddog Cyllid, Swyddog Monitro a'r Rheolwyr Uwch er mwyn gwella'r diwylliant o amgylch twyll a gwella mesurau gwrth twyll gwasanaethau a rheolau mewnol, a thrwy hynny lleihau risg twyll.

Mae Archwilio Mewnol yn cynllunio asesiad risg twyll ar draws y Cyngor yn gyfan gwbl er mwyn cael cymorth pellach ar fesurau gwrth twyll ar draws y Cyngor a chynllunio Archwilio Mewnol yn fwy effeithiol.